

Яблонський М. Р.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПЕТРО ВОЛИНЯК І В. КОРОТИЧ: З ІСТОРІЇ «КУЛЬТОБМІНУ» ТА ІДЕОЛОГІЧНИХ ПРОТИРІЧ ДОБИ

У статті проаналізовано особливості редакційної політики часопису «Нові Дні» з питань «культобміну» з урахуванням ідеологічних протиріч доби. Для зіставлення залучено матеріали тижневика «Гомін України».

На матеріалах, що висвітлювали перебування В. Коротича як стипендіата ЮНЕСКО в Канаді 1965 р., доведено, що Петро Волиняк як редактор місячника «Нові Дні» всіляко підтримував «культобмін» із радянською Україною. Тому на сторінках журналу друкувалися твори підрадянських авторів, інформувалося про події, пов'язані з перебуванням у Канаді митців радянської України. Водночас, пропагуючи плюралізм і демократичність, Петро Волиняк публікував тексти, що засвідчують іншу позицію, зокрема, в рубриці «Читачі пишуть». У текстах редактора часопису «Нові Дні» створено портрет В. Коротича-гуманіста, поета та українця. Однак Петро Волиняк уникає відповіді на питання про В. Коротича як презентанта радянської системи, успішна кар'єра якого пояснюється вибором, що зробив поет на користь співпраці з комуністичним режимом.

Редакція тижневика «Гомін України» розглядала представників «культобміну» як агентів Москви, мета яких – розколоти українську діаспору, своїми текстами сформувані політично нейтральний контент періодичних видань. Автура видання – Ф. Слобідський, Лариса Мурович, П. Башук, В. Ткаченко та інші – доводить, що «культобмін» ослаблює ідеологічні позиції української діаспори, відволікає від боротьби з комуністичною ідеологією. Для їхніх текстів притаманна публіцистична гострота, що досягається засобами сатири, інтертекстуальними зв'язками з Біблією, українськими народними казками, творами Т. Шевченка, Миколи Хвильового та інших.

Принагідно висвітлено публіцистичну та наукову рецепцію поезії та полемічних нотаток В. Коротича «О, Канадо!..» (1965) в діаспорній, радянській та сучасній публіцистиці і журналістикознавстві.

Ключові слова: історія діаспорної журналістики, місячник «Нові Дні», тижневик «Гомін України», полемічні нотатки, нарис, «культобмін», Петро Волиняк, В. Коротич.

Постановка проблеми. Журналіст, редактор і видавець Петро Волиняк (псевдонім Петра Кузьмовича Чечета (1907–1969)) провадив у Канаді активну громадсько-політичну діяльність: «Був членом СУЖЕРО (СУЖЕРО – Союз українців жертв російського комуністичного терору. – М. Я.) від його заснування, а головою його від жовтня 1958 до жовтня 1960 р., членом УРДП (УРДП – Українська революційно-демократична партія. – М. Я.) з 1950 р., головою краєвого комітету УРДП 1968 і 1969 р. – до смерті» [6, с. XIX]. Колега по цеху Вадим Сварог (псевдонім Балаха Вадима Віталійовича. – М. Я.) пригадує, що «він був проти всіх тоталітарних ідеологій будь-якого забарвлення і пристрасно викривав той варварський, антинародний режим, що поставив собі метою вчинити над нашим народом етноцид, знищити його національну душу» [6, с. XIII].

На переконання Петра Волиняка, одним із шляхів пізнання сучасної України є налагодження культурних зв'язків. Мовознавець і журналіст Дмитро Кислиця підкреслює: «Протягом останнього десятиліття Волиняк відкривав нам і нас навчав відкривати для всіх емігрантів живу Україну і її живих людей» [6, с. 606]. Промовистими є спостереження Мар'яна Дального (псевдонім Мар'яна Григоровича Горгоги. – М. Я.), який протягом 1975, 1978–1997 рр. був редактором журналу «Нові Дні»: «Петро Волиняк до кінця свого життя твердо вірив навіть у збільшовизовану українську людину, боровся за її визволення всіма доступними йому засобами й тому не боявся зустрічатись, дискутувати, переконувати й сваритись не лише з кожним культурним чи науковим діячем “звідтіля”, але й з тими, кого вважав на службі КГБ» [12, с. 24].

Віталій Коротич – один із тих діячів, чії твори Петро Волиняк друкував на сторінках свого часо-

пису та з ким він зустрічався під час перебування радянського поета в Канаді. Свій досвід буття в Країні кленового листа крізь призму радянської ідеології В. Коротич відтворив у книзі «О, Канадо!...» (1965) [16].

Аналіз останніх досліджень. Окремі складники проблеми розглянуто в публікаціях і дисертації М. Яблонського [31–33].

У статті В. Панченка «Метаморфози Віталія Коротича» (2007) йдеться, зокрема, й про поїздку радянського поета до Канади 1965 р. як стипендіата ЮНЕСКО. Дослідник наводить враження Є. Маланюка, занотовані в його блокноті (16 жовтня 1965 р.): «Коротич – київська синтеза багатьох першнів: “вундеркіндство” (але обмежене й контрольоване характером-інтелектом), творчість (здібність до неї), талановитість (вроджена, очевидно).

Але: естрадність, маніфестаційність (може, від Маяковського), певна акторськість і декламаційність (не читання, а саме рецитуння), декларативність лірики (!!), адже забагато я..., я..., я... Сентенціальність.

У нім майже немає “липучого листочка” органічності і “вологости” <...> лірика-поета.

Усе побудовано “за граматику” й “декларацією”.

Це не Іван Драч і навіть /не/ Вінграновський. Протилежність Ліні Костенко: ліричність, щирість, брак всякої пози в поезії» [20]. Літературознавець робить слушний висновок: «Діагноз – цілком точний: вірші Коротича й справді нагадували засушене листя, і поет Маланюк швидко відчув у їх “правильності” фальш» [20]. Т. зв. «мандрівні» книги В. Коротича В. Панченко розцінює як пропагандистську літературу [20]. М. Рудик (2015) в аналізі літературно-критичного нарису В. Здорогеги «Віталій Коротич» (1986) унікає суджень про ідеологічну основу праці, зауважуючи тільки про об’єктивну оцінку «публіциста публіцистом», що «розкриває правдивість і природність творчого процесу, який не може відбутися без злетів і падінь» [26, с. 31]. С. Дубовик (2016), презентуючи особовий фонд В. О. Коротича в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України, підкреслює, що «радянська критика була у захваті від ідеологічної концепції публіцистичних творів В. О. Коротича» [13, с. 154]; «іншої думки був відомий письменник Віктор Некрасов, який у статті “«Лицо ненависти» Виталия Коротича” писав: “Что касается самого Коротича и его статьи, то в ней я увидел куда больше однобокой, к сожалению, тенденциозности (чтоб не сказать

вранья), чем того «знания и понимания», к которому он призывает”» [13, с. 154–155].

Мета статті – простежити особливості редакційної політики часопису «Нові Дні» з питань «культобміну» з урахуванням ідеологічних протиріч доби; для зіставлення залучити матеріали тижневика «Гомін України».

Виклад основного матеріалу. Контент місячника «Нові Дні» за часів редагування Петра Волиняка (1950–1969) був різноплановим. Якщо в 1950-х роках у часописі презентували творчість Розстріляного Відродження [32], лише принагідно висвітлювали сучасний літературний процес у радянській Україні, то в наступному десятилітті переважала політика передруку творів молодих авторів із материкової України [33]. З одного боку, причина полягає в бажанні ознайомити читачів із явищем шістдесятництва, а з іншого – ота тверда віра Петра Волиняка «навіть у збільшовизовану українську людину» (Мар’ян Дальний). Ясна річ, нова генерація письменників не була однорідною ні з огляду на творчі принципи, ні в плані світоглядних засад. В. Коротич – одна з таких суперечливих постатей [20]. Хоча традиційна історіографія відносить його до шістдесятників [1].

На сторінках «Нових Днів» ще до приїзду В. Коротича в Канаду друкувалися його поезії (1961, ч. 142; 1963, ч. 166; 1964, ч. 170; ч. 178). Статтю М. Рильського «Батьки і діти», присвячену поезії молодих авторів М. Вінграновського, І. Драча та В. Коротича [24], опубліковано в окремому номері за 1964 р., приуроченому вшануванню пам’яті поета-неокласика. У статті зауважено «афористичну влучність» В. Коротича [24, с. 12].

У ч. 182 часопису за 1965 р. Петро Волиняк інформує, що «відомий поет Віталій Коротич у лютому приїхав до Канади як стипендіат Юнеско. Прибуде тут до половини травня. Мета подорожі – вивчення Канади, зокрема канадських молодечих організацій» [9]. Редактор «Нових Днів» переконаний, що «В. Коротич належить до числа найталановитіших українських поетів посталінської доби, як відомі нашим читачам Ліна Костенко, Іван Драч, Євген Гуцало, Микола Вінграновський та інші.

Коротичева творчість, як і творчість цілого ряду молодих поетів в Україні, позначена перш усього глибоким гуманізмом. <...> його творчість ціхується високою загальною культурою, широким діяпазоном тем і зацікавлень, високою культурою вірша, суверенністю поетичного стилю й мислення» [9]. Петро Волиняк, випереджуючи

реакцію опонентів усього радянського, зауважує: «Поza програмою, яка його зобов'язує, як стипендіята Юнеско, він охоче зустрічається з нашими людьми. Та частина еміграції, яка неприхильно ставиться до “ворожих висланників”, має чудову нагоду переконатись, що Віталій Коротич зовсім не такий “страшний звір”, як його дехто малює: запевняю читачів, що ані роги, ані якихось інших ознак нечистої сили він не має» [9].

У цьому ж, березневому, числі часопису за 1965 р. – поезія В. Коротича «Я – Шевченко» та дослідження П. Одарченка «Шевченко і Шекспір», які презентують матеріали, приурочені творчості національного генія.

Перебуванню В. Коротича в Канаді присвячено низку матеріалів. Ч. 184 за 1965 р., окрім публікації його поезій та фотопортрета автора, містить світлина, на яких зафіксовано творчі зустрічі В. Коротича в Торонто. У статті Петра Волиняка «Про Коротича і навколо Коротича» висловлено захоплення світоглядом радянського поета, який «взагалі не ділив еміграцію на “прогресистів” і “націоналістів”, а ставився до всіх однаково – шукав між обома цими антиподами української людини, намагався її пізнати, зрозуміти, розглядав еміграцію як важливу частку народу» [7, с. 17]. У статті створено портрет В. Коротича-гуманіста: «Він (В. Коротич. – М. Я.) вважає, що медицина й поезія дають найкращу нагоду служити людині» [7, с. 18]. Як диво Редактор «Нових Днів» тлумачить, що видавництво «Радянський письменник» запропонувало В. Коротичу видати збірку [7, с. 18], як звичайний побутовий факт – те, що молодий поет «купив собі гарний апартамент на колишній Солом'янці» [7, с. 18]. У висновку звучить спроба презентувати радянського поета поза радянською ідеологією: «Віталій Коротич – українець з кости й крові. Українство його не політичне, а органічне» [7, с. 18].

Відтворюючи перебування В. Коротича в Канаді, Петро Волиняк постійно наголошує на гуманізмі поета з радянської України: «я мав нагоду спостерігати, як цього хорошого й винятково людяного поета з України сприймала млодь (одруківка: млодь. – М. Я.). <...>. Вони відчули в Коротичеві кусочок тієї здебільшого невідомої їм України, про яку щоденно чують, але зовсім її не знають» [7, с. 19]. Редактор «Нових Днів» боронить В. Коротича від звинувачень тижневика «Гомін України» в тому, що він виступає насамперед як презентант радянської ідеології, і робить це у звичному для Петра Волиняка сатиричному стилі: «Я доброї думки про В. Коротича. Бачу, як

він позитивно впливає на людей. Це правда, що він у цьому має велику силу. Але я не згоден з редакторами “Г. України”, що він аж такий силач, що раптом з'єднав “довкола себе українські національні і релігійні групи, які за інших, нормальних обставин себе не знають”. Яшщо (одруківка: Якщо. – М. Я.) так справді є, то В. Коротич має величезні заслуги перед еміграцією. Боюсь, що на черговому Конгресі українців Канади, який відбудеться восени цього року, ЛВУ запропонує резолюцію нагородити В. Коротича званням “Почесного Емігранта” за його величезні заслуги в об'єднанні еміграції... Оце така логіка: висланик “окупата” таку добру справу нам робить!» [7, с. 20].

Доречно відтворити позицію тижневика «Гомін України» в питанні «культобміну» з радянською Україною. Видання, яке з часу заснування (грудень 1948 р.) виразно декларувало свої національно-державницькі переконання, у 1960-х роках розглядало представників радянської України як складників імперії зла, її політики поширення комуністичних ідей у світі, як спосіб роз'єднати сили української діаспори.

Як частину московської пропаганди трактує таких посланців радянської України в Канаді Ф. Слобідський: «І в останніх часах я побачив, з якою жадобою УРДП (УРДП – Українська революційно-демократична партія. – М. Я.) кинулась в обійми московсько-комуністичних висланців чи “бригади”, як їх тепер назвали, що висилає на Захід “єдина ленінська комуністична партія” з Москви. Яку ж позицію до цих справ зайняв ЦК УРДП зі своїм органом “Українські Вісті”? – Вони закликають зустрічати ансамблі і висланників квітами, кричати браво й бити в долоні до безтями, бож вони, ті танцюристи у вишитих сорочках» [27, с. 7]. Публіцист наголошує: «не підю на організовані Волиняком “зустрічі” з “братами” з України, що в кишенях тримають комуністично-московські патрбілети та інструкції з КГБ» [27, с. 16].

Преамбулою до інформування на сторінках «Гомону України» про перебування В. Коротича в Канаді за матеріалами преси є окреслення засадничих переконань тижневика, які практично продовжують міркування Ф. Слобідського: «Перед наступом бригади Колосової (йдеться про К. Колосову, радянську функціонерку. – М. Я.) не встоялась навіть президія КУК (Комітет українців Канади. – М. Я.). Стежку прокладено і тепер по ній може проходити нова тактика московсько-большевицького наступу» [22, с. 1]. У дописі, окрім того, саркастично висловлено ставлення

до комуністичної преси: «У Вінніпезі відбулася зустріч з В. Коротичем 12 березня в залі православної Колегії св. Андрея на терені Манітобського університету. Цю зустріч, що її влаштував окремих комітет, відкрив і нею проводив редактор “Українського Голосу” І. Сирник. Коротича представив і подав аналізу його творчості проф. Я. Розумний, що викладає українську літературу на Манітобському університеті. Коротич читав свої вірші.

На зустрічі, влаштованій прихильниками “контактів”, були “приватно” члени президії КУК, як теж і місцеві комуністи, а й редактор комуністичної рептілки “Українське Слово” Гринчишин» [22, с. 8].

Лариса Мурович (псевдонім поетки, журналістки, громадської діячки Мак Лідії Степанівни. – М. Я.) у публікації «Ще про культобмін» наголосила: «органи КГБ висилали і ще висилають (або вербують із середовища таки емігрантів) своїх замаскованих агентів для підривної роботи. Всіма силами ці яничари стараються збаламутити нас поділом на “східняків” і “західняків”, православних і католиків, викликати внутрішні непорозуміння між організаціями, паралізувати нашу національну й політичну діяльність. Вони також приваблюють людей мистецького хисту до засади “мистецтво для мистецтва”, щоб ці марнували час і папір, та й завантажували редакції української еміграційної преси творами не шкідливими для Москви.

Найновішим цілеспрямованим вістряем Москви це “Комітет для культурних зв’язків з українцями за кордоном”. При допомозі наших єдинокровних братів, культурних діячів України, вона хоче розкласти антитмосковську й антибільшовицьку нашу еміграцію, щоб ця в часі спорів за принципові проблеми ослаблювала свою енергію в боротьбі проти неї.

Хоч УККА (Український конгресовий комітет Америки. – М. Я.) перший остеріг українські національні організації і поодинокі групи громадян, щоб не спонзорувати зустрічів з висланцями окупаційного режиму в Україні та не входили з ними в жодні стосунки, канадський КУК, замість солідаризуватися з постановою УККА <...> проголосив своє позитивне ставлення до “культобміну” як нового реалістичного середника в боротьбі за наші державні права. Всі організації Визвольного Фронту протиставились цьому рішенню, як деструктивному й згори засудженому на невдачу. <...> СУЖЕРО, ще перед своїми річними зборами, скликало в Торонті громадське віче, на якому

письменник Улас Самчук у своїй доповіді дуже слушно назвав “культобмін” – культобманом, а присутні на вічу громадяни більшістю голосів осудили постанову КУК, закликаючи його до відкликання» [19].

У наведеній розлогій цитаті – чітке розуміння суті ідеологічної проблеми, її коріння та небезпеки поширення. Авторка аргументовано переконує, що «культобмін» – це один із способів впливу та утвердження у світі радянського союзу. Зокрема, доводиться, що не існує чистого мистецтва, мистецтво представників «культобміну» має чітку ідеологічну мету розколоти українську діаспору, відвернути національну діаспорну періодику від нагальних проблем, натомість заповнити контентом, прийнятним для імперії зла. Все це ослаблює ідеологічні позиції українства, відволікає від боротьби з комуністичною ідеологією, носієм і речником якої є представники «культобміну».

Оперуючи фактами, що викривають характер хрущовської відлиги, Лариса Мурович наголошує на антирелігійному світогляді В. Коротича: «В час русифікації України, коли спалено архів української бібліотеки в Києві, знищено церкви, релігію уважається “опіумом для народа”, а на з’їзді письменників засуджено ідейні хитання й прояви “буржуазної” ідеології в творах деяких молодих мистців України, група наших людей наївно вірить у справжню “відлигу” в СРСР. Та вони не відважилися запитатися Віталія Коротича, чому він, такий інтелігентний, непересічно обдарований поет, лікар і гуманіст, написав вірш “ЛАВРА”, в яким сплюгавив наші релігійні святощі?! Чому він свій вірш “Я – ШЕВЧЕНКО” припечатав цинічним ремарком – “І мене відспівають поважні, кудлаті попи”?! Чому він репортерам “Вінніпег Трибюн” свідомо сказав велику неправду про “змеханізовану” працю радянських робітників, про їхню “пересиченість”, що заставляє до десятихвилинної руханки в часі перерви у праці, коли “перевтомлені” працею (й напевно “голодуючі”...) робітники Канади мають “кафі брейк”?! Така то й справжня відлига в СРСР!» [19, с. 12].

Висновок авторки статті однозначний: «Передаймо нашій зміні, нашим дітям, – не концепцію “культобміну” – але несплямлений стяг героїв, стяг боротьби з Москвою – за свободу України!» [19, с. 12].

Якими складними були протиріччя в середовищі української діаспори щодо розуміння суті «культобміну», демонструє публікація «Москвофільська пропаганда». Тут проаналізовано реферат Романа Ільницького «Культурна виміна

у світлі 40-річного досвіду української політики», прочитаний у Детройті на запрошення т. зв. ініціативного комітету: «Загальні думки й тези реферату відомі: віра в советську еволюцію, в мирну коєкзистенцію; висилані большевистські пропагандисти, т. зв. культурники з України і українські большевики, що з наказу Москви сповняють всякі функції в краю, то “теж” українські патріоти; що треба домагатись нав’язання диплом. зносин з “урядом в Києві”; що замість поборювати той уряд треба “наповнювати його національним змістом”, розуміється через контакти» [18]. Наголошується, що «Москва може висилати “ансамблі” агітаторів і заливати еміграцію своєю макулятурою, не питаючись її про дозвіл на те, але сама не впустить на опановані землі еміграційного ансамблю ані задрукованої стрічки» [18].

Проблемі «культобміну» присвячено також доповідь П. Башука «Наші принципи на допоміжному фронті», прочитаній на Х. Крайовій Конференції ЛВУ 10.4.1965 в Торонто. Публіцистична гострота виступу досягнута засобами сатири, казковими образами в новому амплуа, що сформували політичну алегорію про суть імперської росії в радянському варіанті: «дні, в яких живемо, великий шум, що піднявся довкола т. зв. “культобміну” і “контактів з Україною” показують, що ще не пережився малорос, імперський вистужник і політику ворога в найхитрішому дотепер виді, несену на вишиваному рушничку, московську смертельну їд прикрито українською піснею і поезією, – чуттєві і перечулені українці прийняли за голос народу... Про це й власне йдеться Москві, щоб голос матері кози в казці прийняли наївні і спрагли молочка ягнята та відкрили вовкові двері до рідної хати, до рідної національної твердині, де зберігаються державні скрижалі і дух сучасної України – так, але не тієї сучасної, що є режимом, а тієї, що ненависний режим скинути хоче... Під впливом писань теж-націоналістів і плянкової розкладової роботи ворожої пропаганди частина українців хибно кваліфікує ворога і думає, що настав час, коли українці у вільному світі можуть і повинні говорити з “братами і сестрами” з України...» [2, с. 4]. Отже, представники «культобміну» є агентами радянського режиму, тому в доповіді звучить чіткий заклик: «Рішуче і дедетерміновано загороджуємо входи і брами до українців всім тим, що свідомо, чи не свідомо хочуть накинути контакти з режимними представниками УССР. Уважаємо, що всі ті, які приїздять і їхні прислужники тут, виконують агенди пославшого їх режиму в Україні, тобто Москви» [2, с. 4].

І питання сучасності – практично гамлетівське: «Питання ставимо прямо і генерально: виграти, чи програти?»

Програємо, якщо будемо держатися за наші м’які, чутливі і плаксиві серця і відкриємо двері братам по крові, а малоросам і болшевикам по політичній вірі» [2, с. 2].

Викривальний пафос посилений стилістикою, сповненою інтертекстуальних зв’язків (біблійні ремінісценції, аллюзії до біографії Миколи Хвильового, цитата з Шевченкової поезії «Як умру, то поховайте...»): «Братів же своїх в національному таборі остереігаємо: не кусайте овочів з дерева заборонених контактів... Батьки наші вкусили з дерева соціалізму і комунізму, за те історія кинула їх в тьму кромішню неволі... Батьки і брати наші вкусили з дерева загірної комуни і пострілялися.

Не їдьте забороненого овочу з дерева модерного радянофільства! Так велить Господь батьків наших... Так говорить українська нація, що вродилася і дозріла в огні і в боротьбі за єдине і найважливіше – жити і виявитися в державній формі буття. Москаль зрабував волю і добровільно самостійності не віддасть, тому Україну боєм треба здобути і волю “вражою кров’ю окропити...”» [2, с. 7].

В. Ткаченко у статті «Над літературою в Україні єшовщина» доречно зіставляє: «Тоді, як на еміграції, у вільних країнах Заходу висланці культобману свобідно “обмінюються” думками, спостереженнями, враженнями та літературними творами, на Україні відбуваються акти насильства над гідністю людини, над її основними правами на свободу думки, слова» [29, с. 1].

У публікації «СФУЖО і культобмін» цитується стаття Ірини Пеленської «У майбутнє», яка побачила світ у журналі «Українка в світі», що є офіційним виданням СФУЖО (СФУЖО – Світова Федерація Українських Жіночих Організацій. – М. Я.): «Відвідина, організовані московським урядом, згл. Комуністичною московською партією є політичною акцією. Ці політичні початкові кроки обчислені на вникнення в масу української спільноти. А ми ж знаємо з історичного шляху, що всі москвофільські, русофільські, а нещодавно радянофільські рухи в нашій історії приносили нам завжди лиш розлад, дезорієнтацію, послаблення сили опору і вслід за тим політичні невдачі і жертви, що їх народ платив і платить століттями. Тому уважно подивімся, що скаже український народ на Рідних Землях на наші “зустрічі” чи братання з представниками партії» [28].

Наведені матеріали тижневика «Гомін України» засвідчують чітку позицію в оцінці представників «культобміну» як речників радянської ідеології, що знищує все українське й несе розбрат в українську діаспору.

Однак редактор «Нових Днів» продовжує сприймати ситуацію необ'єктивно: «Наш проґраш у тому, що ми не можемо навіть припустити, що сьогодні в Україні може знайтись хоч одна чесна людина!» [7, с. 20].

Самобутність поета В. Коротича Петро Волиняк порівнює хіба з Є. Плужником [8, с. 13]. В аналізі поезії В. Коротича наголошено на його новаторстві в царині поезії розуму; зауважено такі риси, як метафоричне мислення, афористичність, гармонію змісту та форми, щирість. Окремо йдеться про майстерність сатири, роль філософських роздумів у багатьох віршах [7, с. 13–16]. «Щастя» витлумачено як зразок чистої поезії [7, с. 14]. Петро Волиняк зі захопленням узагальнює: «Вірш у нього ллється з душі й серця і доходить до душі й серця свого читача. Всепроймаюча любов до людини, до своєї нації, до всього людства аж пашисть з його віршів» [7, с. 15]. На його думку, в еміграційній поезії такі риси притаманні хіба М. Ситнику та І. Багрянному [7, с. 15].

Ч. 185 1965 р. «Нових Днів» містить чимало матеріалів, присвячених В. Коротичу. Це і допис В. Гребенщикова про вечір української поезії в Монреальському університеті, де приймали радянського поета [11], і інформаційні повідомлення про зустріч В. Коротича з лідером опозиції в парламенті Канади Дж. Діфкебейкером, із колишнім міністром праці М. Старом та сенатором П. Юзеком [3], та про те, як В. Коротич зустрівся з українцями в Парижі [4]. Складається враження, що Петро Волиняк творив літопис В. Коротича. Незайвим штрихом буде зауважити, що поезія В. Коротича «Україні» відкриває номер. У рубриці «Читачі пишуть» надруковано лист д-ра А. Лисого з Міннеаполіса (США), який запитує редактора «Нових Днів», чи українські лікарі в Торонто зацікавилися В. Коротичем [30, с. 30]. У відповіді Петро Волиняк пише, що в жодному місті Канади не цікавилися лікарем В. Коротичем [30, с. 30].

У наступному числі місячника «Нові Дні» (1965, ч. 186–187) в рубриці «Голос читача» опубліковано допис Ю. Мовчана «Ще про Коротича та інші справи», що супроводжується коментарем «Від редакції». Ю. Мовчан критикує публікацію Петра Волиняка «Про Коротича і навколо Коротича» та згаданий лист д-ра А. Лисого. Д-р

Ю. Мовчан наголошує, що зустрічню з лікарями мав би цікавитися насамперед В. Коротич. У відповіді редактора підкреслюється, що В. Коротич удостоєний стипендії ЮНЕСКО як молодий громадсько-культурний діяч, а не як лікар [8]. Петро Волиняк закидає, що Ю. Мовчан неточно цитує його статтю чи нібито применшує значення літературного критика. Але на основне питання, яке звучить у читача про те, що в радянській Україні творче зростання неможливе, редактор не відповідає. Зацитуємо Ю. Мовчана: «Я напевно недалеко буду від істини, коли скажу, що кожний український поет в умовах сучасної дійсності в Україні стоїть перед такими трьома виборами: 1. бажаючи бути “чесним з собою” і своїм народом, писати так, як “душа і серце співають” з тим, щоб раніше або пізніше неминуче увійти в “колізю” з окупаційним режимом з усіма для себе неприємними “последствіями”, 2. висловлюючись словами Мавки з “Лісової пісні” Лесі Українки, “покинути високі верховіття і на низькі стежки спуститися”, тобто за сумнівну матеріальну винагороду, піти на службу окупанта, як це зробили Тичини, Смоличі та інші Полторацькі, 3. замовкнути, тобто перестати зовсім писати, або писати “захаявно”, таємно, писати “для себе” з надією, що, може, “колись” і “десь” удасться все те видрукувати. Іншого вибору там нема» [15, с. 17]. Отже, кар'єра успішного 29-річного поета, автора трьох виданих збірок («Золоті руки», 1961; «Запах неба», 1962; «Вулиця волошок», 1963), що чекає на появу цього року ще однієї, відповідає однозначно на питання про вибір у радянській Україні. Та Петро Волиняк не бажає цього бачити.

Про прихильність редактора «Нових Днів» свідчить те, що й далі на сторінках видання оприлюднюються поезії В. Коротича (1965, ч. 189; 1966, ч. 199). 1965 р. в ч. 191 з журналу «Ранок», органу ЦК ЛКСМУ, передруковано уривок із книги В. Коротича «О, Канадо!..»; публікація супроводжується вступним словом редактора [23]. До речі, В. Коротич протягом 1966–1967 рр. буде головним редактором місячника «Ранок». Петро Волиняк боронить В. Коротича від можливих звинувачень: «В. Коротич виявився і в цій книзі новатором: він хоче бути об'єктивним, він не засуджує все канадське “згори”, а в опублікованих розділах книги показує міщуха, себто дурня, який, як він каже, не має батьківщини – він інтернаціональний. Наскільки це йому вдалося – хай вирішує читач.

Дехто із “стоп’ятивідсоткових” ширить поголки, що В. Коротич в останній своїй збірці

“Течія” “знушається над еміграцією”, написавши два вірші про Канаду (вірші “Канада” і “Земля”), написано перед приїздом до Канади. В. Коротич казав у приватних зустрічках, що “я, не бачивши Канади, написав вірша про неї. Звичайно, я Канади тоді не знав, але хотів її уявити. А це важко...” В. Коротич здав “Течію” у видавництво ще не виїжджаючи до Канади. Підписана вона до друку 31 березня 1965 р., тому зрозуміло, що з Канади в неї не міг потрапити жоден вірш. Просимо наших читачів не піддаватись на провокацію» [23].

До політичних складників проблеми «культобміну» Петро Волиняк звернеться в полемічній статті «Мур між Україною і світом розвалено» [5]. Цього разу презентує радянську Україну «якісна група туристів з України», як називає їх Петро Волиняк [5, с. 18]. Принагідно редактор «Нових Днів» зауважує: «треба признати слушність одному з наших співробітників, П. Голубенкові, який у своїй статті “Моє привітання Павлові Вірському” (“Нові Дні”, ч. 202) висловив думку, що “до справжніх контактів... покищо дуже далеко”. Це й справді так. У нас досі здебільшого були лише принагідні зустрічі з людьми з України. А якщо й так, то лише й принагідні розмови.

Навіть авторські вечори поета Віталія Коротича, які я zorganizував у Торонті і за мою порадою вони відбулися ще й у інших містах Канади, такими контактами не були, хоч вони були своєрідним “революційним вибухом”, бо це вперше в історії радянський поет виступав із своїми поезіями перед еміграційною публікою. І тим більше це видається революційною подією тому, що обидві сторони були задоволені з тих вечорів» [5, с. 18].

Український письменник С. Риндик на сторінках часопису «Нові Дні» розкритикував поезію В. Коротича «Дзеркало» [25]. Кожен докір аргументовано, і зроблено це дуже дотепно, з іронією. Обґрунтовано, зокрема, що «Дзеркало» не є поетичним твором. С. Риндик нищить будь-які претензії автора на філософічність: «У цьому виробі криється якась алегорія, що вимагає не абиякого напруження для її зрозуміння, якщо взагалі прийняти, що про таке зрозуміння автор твору дбає. Здається такого припущення не можна робити. Проти нього говорять усі 59 рядків твору.

Якщо ті рядки сприймати так, як вони написані, то маємо логічну саламаху. І ця саламаха виключає можливість послідовної аналізи твору» [25, с. 20]; «Але поет Коротич має велику охоту бавитися

в алегорії і вдавати філософа. Тільки ця його філософія нічого не варта» [25, с. 20].

У «Нових Днях» інформується про перебування В. Коротича у США в якості стипендіата ЮНЕСКО 1967 р. Мета програми – «вивчити й дослідити методи готування журналістських кадрів в університетах США» [21]. Окрім того, в Чикаго «мав авторський вечір у Дискусійному Клубі і зустрічався з українськими лікарями» [21]. Хоча в замітці «Зустріч з поетом» йдеться і про виступи поета В. Коротича в Нью-Йорку, та основна подія – зустріч Петра Волиняка з В. Коротичем та її наслідок: запевняння в тому, що редактор «Нових Днів» вірить, що поет із радянської України – «чесна людина й добрий поет» [17, с. 22].

Публікація Петра Волиняка «Одне уточнення» є відповіддю на репортаж М. Галева «Віталій Коротич на форумі Круглого Стола», зокрема, на другий розділ, у якому неточно відтворено спілкування Петра Волиняка та В. Коротича (газета «Вільне слово» від 24 червня 1967 р.). Серед питань – про кого йдеться у книзі В. Коротича «О, Канадо!..», названого криптонімом П. К. Петро Волиняк свідчить: В. Коротич «відповів на неопоставлене питання: “Хто вам казав, що “П. К.” означає конче “Петро Кузьмович”? То може бути й Петро Кравчук» [10]. Попри те, що цей допис підтверджує проблемність питання про автонім, доречно пригадати визначення В. Зорового полемічних нотаток В. Коротича «О, Канадо!..», як і інших аналогічних текстів цього автора, явищем «політичної прози» [14, с. 102].

Висновки. Проаналізовані матеріали часописів «Нові Дні», «Гомін України» дали можливість простежити особливості редакційної політики щодо проблеми «культобміну». Петро Волиняк, плекаючи віру «навіть у збільшовизовану українську людину» (Мар’ян Дальний), був прихильником «культобміну», тому на сторінках місячника друкувалися твори підрадянських авторів, інформувалося про події, пов’язані з перебуванням у Канаді митців радянської України. Редакція тижневика «Гомін України» розглядала представників «культобміну» як агентів Москви, мета яких – розколоти українську діаспору, своїми текстами сформувані політично нейтральний контент періодичних видань. Закономірність простежено на матеріалах, що висвітлювали перебування В. Коротича як стипендіата ЮНЕСКО в Канаді 1965 р.

Список літератури:

1. Бажан О. Г. Шістдесятництво. *Енциклопедія історії України*: Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наук. думка, 2013. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=shistdesjatnytstvo>
2. Башук Петро. Наші принципи на допоміжному фронті (Доповідь, прочитана на Х. Крайовій Конференції ЛВУ 10.4.1965 у Торонті). *Гомін України*. Торонто, 1965. № 18 (832). С. 3–4; № 19 (833). С. 2, 7.
3. Віталій Коротич зустрівся з Діфкебейкером. *Нові Дні*. Торонто, 1965. Ч. 185. С. 27.
4. Віталій Коротич зустрівся з українцями в Парижі. *Нові Дні*. Торонто, 1965. Ч. 185. С. 27.
5. Волиняк Петро. Мур між Україною і світом розвалено. *Нові Дні*. Торонто, 1966. Ч. 203. С. 17–23.
6. Волиняк Петро. Поговоримо відверто: вибр. статті й оповідання / вступна ст. В. Сварога. Торонто: Нові Дні, 1975. 662 с.
7. Волиняк Петро. Про Коротича і навколо Коротича. *Нові Дні*. Торонто, 1965. Ч. 184. С. 17–26; Ч. 185. С. 12–17.
8. Вол. П. [Волиняк Петро]. Від редакції. *Нові Дні*. Торонто, 1965. Ч. 186–187. С. 17–19.
9. Вол. П. [Волиняк Петро]. Віталій Коротич у Канаді. *Нові Дні*. Торонто, 1965. Ч. 182. С. 21.
10. Вол. П. [Волиняк Петро]. Одне уточнення. *Нові Дні*. Торонто, 1967. Ч. 210–211. С. 29.
11. Гребенщиків В. І. Вечір української поезії. *Нові Дні*. Торонто, 1965. Ч. 185. С. 20–21.
12. Дальний М. Слово на вечорі, присвяченому 25-літтю з дня смерти бл.п. ред. Петра Волиняка і 45-літтю «Нових Днів». *Нові Дні*. Торонто, 1995. Ч. 542/543. С. 22–25.
13. Дубовик С. О. Особовий фонд В. О. Коротича у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України (до 80-річчя від дня народження українського письменника, публіциста, сценариста, перекладача). *Архіви України*. № 3–4. Київ, 2016. С. 149–161.
14. Здоровега В. Й. Віталій Коротич: літ.-крит. нарис. Київ: Рад. письменник, 1986. 212 с.
15. Зустріч з поетом. *Нові Дні*. Торонто, 1967. Ч. 209. С. 21–22.
16. Коротич В. О. Канадо!...: полемічні нотатки. Київ: Молодь. 1965. 167 с.
17. Мовчан Юл. Ще про Коротича та інші справи. *Нові Дні*. Торонто, 1965. Ч. 186–187. С. 16–17.
18. Москвофільська пропаганда. *Гомін України*. Торонто, 1965. № 18 (832). С. 26.
19. Мурович Л. Ще про культобмін. *Гомін України*. Торонто, 1965. № 18 (832). С. 4, 12.
20. Панченко В. Метаморфози Віталія Коротича. *Літакцент*. 2007. 21 листопада. URL: <http://litakcent.com/2007/11/21/volodymyr-panchenko-metamorfozy-vitalija-korotycha/>
21. Поет Віталій Коротич у США. *Нові Дні*. Торонто, 1967. Ч. 207. С. 23.
22. Про В. Коротича в Канаді. *Гомін України*. Торонто, 1965. № 14 (828). С. 1, 8.
23. Ред. [Волиняк Петро]. [Б. н.]. *Нові Дні*. Торонто, 1965. Ч. 191. С. 19.
24. Рильський М. Батьки і діти. *Нові Дні*. Торонто, 1964. Ч. 176. С. 11–14.
25. Риндик Степан. «Дзеркало». *Нові Дні*. Торонто, 1967. Ч. 206. С. 18–21.
26. Рудик М. С. Науково-публіцистична спадщина Володимира Здоровеги: історіографія, проблематика, концептуальні засади: дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Дніпропетров. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Дніпропетровськ, 2015. 238 с.
27. Слобідський Ф. Що приховано під плащиком УРДП. *Гомін України*. Торонто, 1965. № 13 (827). С. 7–8; № 14 (828). С. 14, 16.
28. СФУЖО і культобмін. *Гомін України*. Торонто, 1965. № 19 (833). С. 2.
29. Ткаченко В. Над літературою в Україні єжовщина. *Гомін України*. Торонто, 1965. № 19 (833). С. 1, 8.
30. Читачі пишуть. *Нові Дні*. Торонто, 1965. Ч. 185. С. 30–32.
31. Яблонський М. Р. Журналістська та редакційно-видавнича діяльність Петра Волиняка: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2019. 20 с.
32. Яблонський М. Література «Розстріляного Відродження» в журналістській і редакційній діяльності Петра Волиняка (на матеріалі часопису «Нові Дні» 1950 років). *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. Луцьк, 2017. № 11–12 (8). С. 56–61.
33. Яблонський М. «...спалах нового відродження нашої нації»: поети-шістдесятники в редакційній та журналістській діяльності Петра Волиняка (на матеріалі часопису «Нові Дні» першої половини 1960-х років). *Волинь філологічна: текст і контекст*. Луцьк, 2016. Вип. 21. С. 192–201.

Yablonsky M. R. PETRO VOLYNYAK AND V. KOROTYCH: FROM THE HISTORY OF THE “CULT EXCHANGE” AND THE IDEOLOGICAL CONTRADICTIONS OF THE TIME

The article analyzes the peculiarities of the editorial policy of the periodical “Novi Dni” on the issues of “cult exchange” taking into account the ideological contradictions of the time. Materials from the weekly “Homín Ukrainy” were included for comparison.

Materials covering V. Korotych's stay as a UNESCO scholarship holder in Canada in 1965 prove that Petro Volynyak, as the editor of the "Novi Dni" monthly, supported the "cultural exchange" with Soviet Ukraine in every possible way. Therefore, the pages of the periodical published the works of post-Soviet authors, and informed about events related to the stay of artists of Soviet Ukraine in Canada. At the same time, while promoting pluralism and democracy, Petro Volynyak published texts testifying to a different position, in particular, in the column "Readers write". In the texts of the editor of the "Novi Dni" magazine, a portrait of V. Korotych, a humanist, poet and Ukrainian, was created. However, Petro Volynyak avoids answering the question about V. Korotych as a representative of the Soviet system, whose successful career is explained by the choice the poet made in favor of cooperation with the communist regime.

The editors of the weekly "Homin Ukraine" denounced the representatives of the "cult exchange" as agents of Moscow, whose goal is to divide the Ukrainian diaspora, to use their texts to form politically neutral content of periodicals. The author of the publication – F. Slobidskyi, Larysa Murovych, P. Bashuk, V. Tkachenko and others – proves that "cult exchange" weakens the ideological positions of the Ukrainian diaspora, distracts from the fight against communist ideology. Their texts are characterized by journalistic sharpness, which is achieved by means of satire, intertextual connections with the Bible, Ukrainian folk tales, the works of T. Shevchenko, Mykola Khvylovyi and others.

The journalistic and scientific reception of V. Korotych's poetry and polemical notes "Oh, Canada!..." (1965) in diaspora, Soviet and modern journalism and journalism is highlighted.

Key words: *history of diaspora journalism, "Novi Dni" monthly, "Homin Ukraine" weekly, polemical notes, essay, "cultural exchange", Petro Volynyak, V. Korotych.*